

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเจริญทางวัตถุสูง ทำให้คนสนใจศาสนาน้อยลง ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนอยู่เสมอ ทำให้มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันกันมากยิ่งขึ้นจิตใจของประชาชนถูกเรื่องของโลกครอบงำไว้เสียหมด เป็นเหตุให้ความสนใจธรรมะหรือศาสนาของประชาชนน้อยลงไป การที่จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและซาบซึ้งธรรมะ เป็นงานที่หนักและยากยิ่ง ต้องอาศัยนักเผยแผ่ธรรมที่มีความสามารถ และมีวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสม (เสาวลักษณ์ ขำนิล 2529: 187)

สถาบันที่มีบทบาทในเรื่องนี้เป็นอย่างมากคือสถาบันพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ (ศุภกุล เกียรติสุนทร 2527: 93) พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญคือ เป็นผู้นำทางจิตใจให้แก่ประชาชน พระสงฆ์ต้องรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการอบรมศีลธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน พระสงฆ์จึงสมควรได้รับการศึกษาที่ดี แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว การศึกษาของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังคงน้อยกว่าประชาชน ประชาชนที่มีความรู้จึงไม่สนใจต่อหลักสูตรที่พระสงฆ์พยายามอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ 2528: 40) โดยเฉพาะในชนบทที่ยังขาดแคลนพระสงฆ์ที่ทรงคุณวุฒิอยู่มาก จึงทำให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปในชนบทเสื่อมความนิยมในสถาบันศาสนา (สุลักษณ์ ศิวรักษ์ 2523: 24)

คณะสงฆ์จึงได้มองเห็นความสำคัญของการปรับปรุงการศึกษาของพระสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม และสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน ตลอดจนรู้ถึงวิถีทางที่จะเข้าถึงประชาชน พร้อมกันนั้น เพื่อให้คณะสงฆ์ได้รับการศึกษาในหลักสูตรแห่งพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง ขณะเดียวกันก็ได้คำนึงถึงพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้มหาวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถานศึกษาเล่าเรียน "พระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง" (ราชกิจจานุเบกษา ร.ศ.115: 265 - 268 อ้างถึงใน พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต) 2522: 12ง)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะสงฆ์จึงได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งขึ้น

นอกจากนี้จากผลการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยของมนัส เกิดปรากฏ์ (2527: ช) ยังพบว่าอิทธิพลที่ทำให้เกิดการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นเพราะอิทธิพลทางด้าน การเผยแผ่ศาสนาคริสต์ที่แผ่ขยายเข้ามา และอิทธิพลทางด้านอุดมศึกษาของรัฐที่ได้จัดตั้งขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่คนนิยมศึกษากันมาก

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเปิดสอนในระดับมหาวิทยาลัยอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2489 และ พ.ศ. 2490 ในหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตและปริญญาพุทธศาสตร์บัณฑิต โดยจุดมุ่งหมายของทั้ง 2 หลักสูตร เพื่อเสริมสร้างพระภิกษุ สามเณร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระปริยัติธรรม และวิชาการชั้นสูง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ อันจะสามารถสนองงานของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2526: 100; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2531: 41 - 42)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง เปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ระดับปริญญาตรีของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยเปิดสอน 4 คณะ คือ คณะศาสนาและปรัชญา คณะศึกษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2531: 2 - 3) ในระดับปริญญาโทเปิดสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญาและสาขาวิชาศาสนนิเทศ (วลิน อินทสระ, บรรณาธิการ 2530: 83 - 84) ส่วนระดับปริญญาตรีของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเปิดสอน 4 คณะ เช่นกันคือ คณะพุทธศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2531: 40) ระดับปริญญาโทเปิดสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา (พระเมธีสุทธิพงษ์, สัมภาษณ์) และตามนโยบายการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน คณะสงฆ์จะขยายและส่งเสริมศาสนศึกษาขึ้นไปในแนวตั้งให้สมบูรณ์ โดยจะขยายการศึกษาให้สูงขึ้นถึงระดับปริญญา เอก ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วเท่าที่ความพร้อมจะอำนวย (กรมการศาสนา 2531: 26)

ในหลักสูตรปริญญาตรีของทั้งสองมหาวิทยาลัย นอกจากผู้เรียนต้องเรียนวิชาพื้นฐาน

สามัญ วิชาเอก แล้วยังคงเรียนวิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นแกนหลักอีกไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต และต้องปฏิบัติตามธรรมนูญ ปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งเป็นหลักสูตรภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ทั้ง 3 ชั้นตามหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ ปรัชญา ปฏิบัติ ปฏิเวธ เพื่อให้ผู้เรียนได้คอบแทนคุณพระศาสนา และได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ภายหลังที่เรียนจบหลักสูตรแล้วเป็นเวลาอีก 1 ปี จึงจะถือว่าเรียนครบตามหลักสูตรอย่างสมบูรณ์ (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2526: 2 - 3, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2531: 1 - 3)

ส่วนทางด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการศึกษา โดยทั่วไป ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยของรัฐ แต่จะมีบางอย่างแตกต่างกันบ้าง เช่น ช่วงเวลาในการเรียนการสอน เป็นต้น (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2526: 101 - 107, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2531: 23 - 44)

ปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลได้กำหนดวิถึฐานะผู้สำเร็จวิชาการพุทธศาสนา ทั้งปริญญา ศาสตรบัณฑิต และพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง มีวิถึฐานะเทียบเท่า ขึ้นปริญญาตรีเหมือนมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป (ราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2527: 4 - 6) เป็นที่น่าสังเกตุว่าภายหลังการรับรองวิถึฐานะดังกล่าวเป็นต้นมา จำนวนผู้เข้าศึกษาต่อที่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักทะเบียนและวัดผล 2530 อ้างถึงในพระมหาประยูร ธมมจิตโต 2530: 18; อนันต์ รัศมี, สัมภาษณ์) แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุสามเณรต้องการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า บทบาทในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้ มีขอบข่ายกว้างขวางมาก และจะมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ทางมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องทบทวนถึงบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ ว่ามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรไปเพียงใด ดังที่พระราชวรมุณี (2529: 132 - 133) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหลักของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง มหาวิทยาลัยจะต้องขบคิดพิจารณาตลอดเวลาว่า จะปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการสอนอย่างไรจึงจะได้พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ซึ่ง เชี่ยวชาญในพระธรรมวินัย เพื่อจะได้พระบัณฑิตที่สามารถในการสั่งสอนเผยแผ่ธรรมะ ทำอย่างไรจะให้ครูอาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ เริ่มระดมให้อาจารย์ทำการวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา งานวิจัยที่สำคัญและอยู่ระหว่างการดำเนินงานขณะนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ 2529: 14 - 19) ได้แก่

1. บทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ในตรรกะของพระสังฆาธิการ อาจารย์ พุทธศาสตรบัณฑิต พระนิสิต
2. ประสิทธิภาพในการผลิตพุทธศาสตรบัณฑิต
3. การศึกษาติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อทราบว่ามีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ได้ทำงานตามบทบาทและหน้าที่ที่มากน้อยเพียงไร
2. เพื่อทราบสัมฤทธิ์ผลของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ในการผลิตบัณฑิต และการให้บริการทางการศึกษา
3. เพื่อทราบปัญหา และอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการผลิตพุทธศาสตรบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผน และปรับปรุงการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

อย่างไรก็ตามการปรับปรุงการจัดการศึกษาทั้งโครงสร้าง หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับครู เป็นสำคัญ เพราะครู เป็นผู้ใช้หลักสูตรและดำเนินการด้านการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด และหน้าที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่บุคคล (สุภาพ วาดเขียน 2520: 2) แต่ทว่าลำพังเพียงครูก็ยังไม่อาจกระทำการให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ ถ้าหากผู้บริหารไม่สามารถส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการสอนอย่างเพียงพอ รวมทั้งวิธีการอย่างเหมาะสมซึ่งต้องนำโสตทัศนูปกรณ์เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน

ฉะนั้นครูควรใช้โสตทัศนูปกรณ์หรือสื่อการสอนเข้าช่วย ซึ่งสื่อทั้งหลายนี้จะช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้ามากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสกระทำกิจกรรมด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถเรียนรู้ได้มาก (Brown Lewis and

Harclerod 1983: 55)

แม้ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังใช้สื่อการศึกษาโปรดเวไนยสัตว์ สื่อที่ทรงใช้มี 3 รูปแบบคือ สื่อประเภทวิธีการ สื่อประเภทเครื่องมืออุปกรณ์ และสื่อการศึกษาประเภทวัสดุสิ้นเปลือง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526: 28) แต่จากผลการวิจัยของเมธี พงศ์โสภกา (2526: 108 - 110) เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาของสงฆ์สองแห่ง คือที่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพบว่าประเด็นที่เป็นปัญหาด้านการเรียนการสอน และอุปกรณ์การสอนมากที่สุดคือ เรื่องการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการสอน ผู้สอนและผู้เรียนมีความเห็นว่าอุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก แต่มหาวิทยาลัยยังมีไม่เพียงพอ ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้สอนเปลี่ยนแปลง เทคนิคการสอนบ้าง

เหตุผลที่ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายนี้ เป็นเพราะผู้สอนซึ่งมีทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์มักไม่ค่อยมีเวลา ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอน และไม่สะดวกในการจัดหาสื่อการสอน เพราะผู้สอนฝ่ายบรรพชิตมีภาระต้องปฏิบัติศาสนกิจที่วัดของตน และต้องเสียเวลาในการเดินทางมาสอน (เมธี พงศ์โสภกา 2526: 71) ส่วนผู้สอนฝ่ายคฤหัสถ์ จากรายงานการวิจัยของฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2525: 43 - 46) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์พิเศษและเป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีงานประจำอยู่แล้ว ได้รับค่าตอบแทนการสอนจากมหาวิทยาลัยต่ำ ทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน บางครั้งสอนมากเกินไปจนไม่มีเวลาที่จะพัฒนาการสอนที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ผลการวิจัยยังพบอีกว่าในการพัฒนาการเรียนการสอนนี้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องการให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ความสนใจ และให้การสนับสนุนมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงควรจัดให้มีหน่วยงานหนึ่งขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว หน่วยงานนี้คือ "ศูนย์สื่อการศึกษา" (Educational Media Center) ศูนย์สื่อการศึกษาจะให้ความช่วยเหลือครูผู้สอน ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ (สุวรรณ โชคสุกานต์ 2523: 2) นอกจากนี้ศูนย์สื่อศึกษายังช่วยในการจัดหา จัดทำอุปกรณ์หรือสื่อการศึกษาที่ทันสมัย เป็นหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษามีโอกาสในการร่วมผลิต ร่วมใช้สื่อการศึกษา (วิจิตร ภัคศิริคณ 2523: 260)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
มหาวิทยาลัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและความต้องการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศ ของสภาพร ทศวงศ์ (2528: ข - ค) สมสมัย พลอินดา (2529: ก - ค) และ ชูชาติ แสงประทีปทอง (2530) พบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตามลำดับ พบปัญหาที่เหมือนกันคือ อาจารย์ส่วนมากมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนมาก ต้องการให้สถาบันของตนช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ โดยหน่วยงานโสตทัศนศึกษาหรือศูนย์สื่อการศึกษา ควรเพิ่มขีดความสามารถในการผลิต และการบริการสื่อการสอนให้มีความคล่องตัวกว่าเดิม และผลการวิจัยของคมสัน โพธิ์สุวรรณ (2530) เกี่ยวกับการศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาของโรงเรียนดังกล่าว มีความคิดเห็นสนับสนุน และต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศ มาโกลส์ (Margoles 1969: 206) พบว่า ปัญหาที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมิชิแกนไม่ค่อยใช้สื่อการสอน เพราะเสียเวลาเตรียมและคัดเลือก อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ และไม่ได้รับการอบรมการใช้สื่อการสอนมาก่อน ต้องการให้ภาคีวิชาสนับสนุนในเรื่องนี้ อาร์เทอร์บิวรี (Arturbury 1972: 4825A - 4826A) วิจัยเกี่ยวกับการใช้บริการศูนย์สื่อการศึกษาของอาจารย์ระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาในรัฐเท็กซัส พบว่าอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาใช้บริการมากกว่าอาจารย์ที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ และการวิจัยของ เคิร์ท (Kurt 1952: 9 - 15) ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมโสตทัศนศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแถบตะวันตกกลางพบว่า โสตทัศนอุปกรณ์เก็บไว้ที่ศูนย์โสตทัศนศึกษาเพียงแห่งเดียว และยังไม่พอกับความต้องการ อาจารย์ผู้สอนต้องการให้ศูนย์นี้จัดอบรมด้านโสตทัศนศึกษาด้วย

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความต้องการสื่อการสอน และศูนย์สื่อการศึกษาของอาจารย์ผู้สอนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สอนวิชาการทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือวิชาการทหารก็ตาม

เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน ดังที่ มโน กฤษณจินดา (2522: 181) กล่าวไว้ว่า "ในด้านอุปกรณ์การสอน อย่าคิดว่าการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลไม่จำเป็นต้องใช้ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการสอนทุกแขนงวิชาจำเป็นต้องใช้

ประกอบการสอนทั้งนั้น เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดีในสถาบันของเราก็ยังไม่ขาดอุปกรณ์ที่เสียทีเดียว ค่อย ๆ มี ค่อย ๆ ทำกันขึ้นในไม่ช้าก็จะมีอย่างพร้อมมูล"

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สื่อการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนของผู้สอนและผู้เรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา เพื่อดำเนินการในเรื่องเหล่านี้โดยตรง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งมีห้องโสตทัศนูปกรณ์ที่ยังจัดไม่เป็นระบบนัก ผู้ดูแลและให้บริการโดยตรงมีจำนวนน้อย นอกจากนี้อุปกรณ์การเรียนการสอนยังมีไม่เพียงพอ กระจายตามที่ตั้งต่าง ๆ และจากแนวคิดของเทียน ทองแก้ว (2528: 14 - 19) ที่ว่าจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ ควรเริ่มที่ความพร้อมและความต้องการของสมาชิกในสถานศึกษานั้น ๆ ก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือที่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานด้านโสตทัศนศึกษา และเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพงานโสตทัศนศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับศูนย์สื่อการศึกษาของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยสงฆ์ในที่นี้ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย เฉพาะที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร 2 แห่งคือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบงานโสตทัศนศึกษา ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในระดับอุดมศึกษา และบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2531 ได้แก่

2.1 ผู้บริหาร ได้แก่ อธิการบดี ประธานสภาการศึกษา และคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นฝ่ายบรรพชิตทั้งหมด

2.2 ผู้สอน ได้แก่ อาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ที่ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา

2.3 ผู้เรียน ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ที่เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

2.4 เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา ได้แก่ หัวหน้าหรือผู้รับผิดชอบงานโสตทัศนศึกษา

3. สาระสำคัญของการวิจัย

3.1 สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับงานโสตทัศนศึกษา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านโสตทัศนศึกษา

3.2 การบริการ และปัญหาในการใช้บริการด้านโสตทัศนศึกษาของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์

3.3 ความต้องการศูนย์สื่อการศึกษา โสตทัศนอุปกรณ์ และบริการที่ผู้บริหารผู้สอน และผู้เรียนต้องการให้มีขึ้นในมหาวิทยาลัยสงฆ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพ หมายถึง ลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งเกี่ยวข้องกับโสตทัศนอุปกรณ์หรือสื่อการสอนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านปริมาณ คุณภาพ บุคลากร สถานที่ การจัดดำเนินงานงบประมาณ การบริการให้ยืม การผลิต การซ่อมบำรุงรักษา และการบริการด้านการเรียนการสอน

2. โสตทัศนศึกษา หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับโสตทัศนอุปกรณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อหาหนทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากที่สุด

3. โสตทัศนอุปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ อาจเป็นวัสดุ เครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการสอน โดยอุปกรณ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด โดยผ่านประสาทสัมผัสของผู้เรียน มีความหมายเดียวกับคำว่าสื่อการสอน และสื่อการศึกษา

4. ศูนย์สื่อการศึกษา หมายถึง หน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงาน และบริการด้านโสตทัศนศึกษา แก่ผู้สอนและผู้เรียน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. มหาวิทยาลัยสงขลบุรี หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่จัดการศึกษาทั้งในวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และด้านทางโลกควบคู่กันไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และบริการเกี่ยวกับงานโสตทัศนศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ทราบว่าควรส่งเสริมด้านใดบ้าง

2. ได้ทราบความต้องการ และความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา ที่เกี่ยวกับการบริการของศูนย์สื่อการศึกษา เพื่อช่วยเป็นแนวทางในการจัดดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมเพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการ

3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับสูงขึ้นไป ในการปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการด้านโสตทัศนศึกษา และเพื่อก่อให้เกิดศูนย์สื่อการศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัยสงขลบุรี